

Ի Վ Ա Ն Թ Ո Ւ Ր Կ Ե Ն Ե Վ

Յ Ա Ղ Թ Ա Կ Ա Ն Ս Ի Ր Ո Յ Ե Ր Գ Ը

(Շար.)

2.

Մուծծիօի վերադառնալուց մի քանի շաբաթ առաջ, Փարիօն սկսել էր նրկարել իր կնոջը: Նկարում էր նրան, Սրբուհի Չեչիլիայի երեւոյթին տակ: Նա իր արուեստին մէջ կարեւոր առաջգիմութիւն էր արել. հռչակաւոր Լուինին, Լէոնարդօ դա Վինչիի աշակերտներից, Ֆէրրարայից գալիս էր իր մօտ և օգնում էր նրան իր սեփական խորհրդներով, և տալիս էր նրան իր մեծ վարպետի պատւէրները: Նկարը գրեթէ ամբողջապէս վերջացել էր, մնացել էր միայն՝ աւելացնել մի քանի գծեր գէմքին վրայ. և Փարիօն մեծապէս կարող էր հպարտանալ իր ստեղծագործութիւնով:

Մուծծիօին դէպ ի Ֆէրրարա ճանապարհուիլը տեսնելուց յետոյ, նա դարձաւ իր արուեստանոցը, ուրտեղ Վալերիան սովորարար նրան սպասում էր. բայց այնտեղ չգտան նրան. կանչեց նրա, նա չպատասխանեց: Փարիօն նրկաճուեց մի գաղտնի անհանգստութիւնից, սկսեց սրտնել նրան: Նա տանը ոչ մի տեղում չէր: Փարիօն վաղեց դէպ ի պարտէզը, և այնտեղ, ամենից մե-

կուսացած ճեմավայրերից մէկում իր ուշադրութիւնը դրաւեց Վալերիայի տեսքը:

Նա նստել էր մի նստարանի վրայ, գլուխը խոնարհել էր կրծքին, և ձեռները ծալել էր ծնկերի վրայ. այն ինչ, իր ետեւում, մի նոճիի մօթ կանանչից գաղտագողի դուրս էր նայում մի մարմարեայ այժամարդ, որ իր գէմքի վրայ մի չարամիտ ծամածուռ ժպիտով, ծրուած շրթունքները գրել էր Պանի սրինգին վրայ: Վալերիան, յայտնապէս, ամօքուեց իր ամուսնուն երեւումով, և այս վերջինին մտատանջ հարցումներին պատասխանեց, որ մի թեթեւ գլխացաւունի, բայց թէ դա մի անկարեւոր բան էր և թէ պատրաստ էր նրա համար իրր մոդել ծառայել:

Փարիօն առաջնորդեց նրան իր արուեստանոցը, գիրք տուեց նրան, ու ձեռք առաւ իր վրձինը, բայց չատ նեղացաւ նկատելով որ չէր կարող լրացնել գէմքը, որպէս ինք ցանկանում էր: Եւ այդ ոչ թէ նրա համար, որ նա մի տեսակ գունատ և ուժասպառ էր երեւում ո՛չ, այլ նրա համար, որ այն անմեղ, սրբանման արտայայտութիւնը, որ ինք

այնքան սիրում էր նրա մէջ, եւ որը իրեն տուել էր զազաւարը նկարելու Վալերիային, որպէս Սրբուհի Չեչիլիա, նա այդ օրը այդ բանը նրա մէջ չէր գտնում:

Նա վերջապէս նետեց վար իր վերածինը, եւ ստաց իր կնոջ թէ ինք աշխատելու տրամադրութեան մէջ չէ, եւ թէ նրան չի ուզում արգիլել հանգստանալու, որովհետեւ նա բնաւ լաւ չէր երեւում. եւ դրաւ կտաւը վար, երեսը պատին դարձրած:

Վալերիան համաձայնուեց նրա հետ, որ ինք պէտք է որ հանգստանայ, եւ կրկնելով իր գանգատը գլխացաւի մասին, քաշուեց դէպ ի իր ննջատեղեակը:

Փարիոն մնաց արուեստանոցում: Նա ունէր մի տարօրինակ շփոթ տպաւորութիւն որ իրան անհասկանալի էր մնում: Մուծծիօյի ներկայութիւնը իր տան մէջ, ուր ինքն իսկ ստիպողաբար հրաւիրել էր, այժմ իրան նեղացուցիչ էր թւում:

Եւ ոչ թէ նրա համար, որ նա նախանձում էր, — ո եւ է մէկը կարող էր նախանձ զգալ Վալերիայի համար — այլ նա իր նախկին ընկերը այլ եւս չէր ճանաչում: Բոլոր այն տարօրինակ, անձանօթ բաները, որ Մուծծիօն բերել էր իր հետ հեռաւոր երկիրներից, — եւ որոնք ըստ երեւոյթին, ներմուծւել էին նրա մարմնոյն եւ արեան մէջ — բոլոր այդ մոգական բաները, երգերը, օտարոտի խմիչքները, համր Մալայեցին, նոյն իսկ համեմաւոր բուրումները որ արտահոսում էին Մուծծիօյի հագուստներից, մազերից, շրնչից, — այդ բոլորը, Փարիօն ներշնչեցին կոսկիածուրեղեան, նոյն իսկ թերեւս վեհերոտութեան մերձաւոր մի զգացողութիւն:

Եւ ինչո՞ւ համար այդ Մալայեցին, սեղանին սպասաւորած միջոցին այնպիսի անախորժ դիտաւորեալ նայուածքով աչքերը իր վրայ յառում էր: Խսկապէս, ո եւ է մէկը, կարող էր ենթադրել, որ նա հասկանում էր իտալերէն:

Մուծծիօն ասել էր նրա համար, որ կորցնելով իր լեզուն, այս Մալայեցին, մի մեծ զոհողութիւն էր արել, եւ ի վարձատրութիւն, այժմ տիրապետում էր մի մեծ ոյժի:

«Ի՞նչ տեսակ ոյժի», եւ ի՞նչպէս նա կարող էր այդ ուժը ստացած լինել՝ իր լեզուի գնով:»

Այս բոլորը շատ տարօրինակ եւ անըմբռնելի էին:

Փարիօն գնաց իր կնոջ սենեակը, նա հագուած պառկել էր մահճակալի վրայ բայց քնած չէր: Լսելով իր ոտնաձայնը, նա ցնցուեց, ապա նորից այնպէս թուեց որ ուրախացաւ նրան տեսնելով՝ ինչպէս պարտէզում: Փարիօն նստեց մահճակալի մօտ, բռնեց Վալերիայի ձեռքը, եւ մի կարճ լռութիւնից յետոյ, հարցրեց նրան. «Ի՞նչ էր այն արտաքոյ կարգի երազը, որ այնքան ահաբեկել էր նրան, նախընթաց գիշերը: Եւ միթէ՞ մահն կերպով նման էր այն երազին որ Մուծծիօն նկարագրել էր:» Վալերիան շառագունուեց ու հապճեպով ասաց. — «Օ, ոչ, ոչ, ես տեսայ... մի տեսակ հրէշ, գազան, որ աշխատում էր ինձ պատառ պատառ անել»: — «Մի հրէ՞շ, մարդո՞ւ կերպարանքով», հարցրեց Փարիօն: — «Ոչ, մի գազան... մի գազան»: Վալերիան դարձաւ մէկ կողմ եւ թաղցրեց իր այրուող երեսը բարձերի մէջ:

Փարիօն իր կնոջ ձեռքը մի քիչ աւելի երկար պահեց իր ձեռքի մէջ, յետոյ բարձրացրեց իր շրթներին, ու

մեկնեց: Երկու երիտասարդ ամուսինները այդ օրն անցրին ճշուշտ աղբար: Մի ինչ որ մութ բան, երեւում էր որ կախում էր նրանց վրիթի վերեւ ... բայց ի՞նչ էր այդ, նրանք չէին կարողանում ասել: Նրանք ցանկանում էին լինել միասին, որպէս թէ մի վտանգ էր սպառնում նրանց. բայց ինչ ասէին միմեանց, չէին իմանում:

Փարիօն ջանք արեց նկարի մասին խօսել, եւ կարդալ Արիօստօից, որի քերթումը դեռ նոր էր լոյս տեսել, եւ որ այժմ մեծ աղմուկ էր բարձրացնում ամբողջ Իտալիայում, բայց ի զուր, ոչինչ չէր օգնում: Երեկոյին, ուշ ժամանակ, ճիշդ ընթերիքի պահուն Մուծծիօն դարձաւ:

Է.

Մուծծիօն երեւում էր հանդարտ եւ զուարթագին, բայց նրանց շատ քիչ բան ասաց: Նա աւելի հակում ցոյց արեց հարցումներ անելու Փարիօնին, իրանց հասարակաց ծանօթութեանց, գերմանական պատերազմի, եւ Շարլ կայսեր մասին: Նա խօսեց իր սեփական ցանկութեան մասին, այցելել Հռոմ եւ տեսնել նոր Պապին: Նա նորից Վալէրիային առաջարկեց մի քիչ Շերազի գիրից, եւ երբ նա մերժեց, իր մաքում նկատեց, «Կարիք չկայ այժմ, այդքան վստահ լինելու»: Դառնալով ետ իր կրնով հետ գէպ ի իրենց սենեակը, Փարիօն խսկոյն քնեց եւ դարձնելով մի ժամ յետոյ, համոզուած զգաց իրան թէ ոչ ոք չէր բաժանում իր անկողինը: Վալէրիան իր կողքին չէր: Նա շտապով վեր կեցաւ, եւ հէնց այդ վայրկեանում, տեսաւ իր կնոջը՝ իր գիշերային տարազով, որ գալիս էր պարտէզից գէպի իրանց սենեակը: Լուսինը պայծառօրէն փայլում էր, թէեւ դրանից քիչ առաջ,

մի թեթեւ անձրեւ տեղացել էր: Փակուած աչքերով, մի խորհրդաւոր սարսափի արտայայտութիւն իր անշարժ դէմքի վրայ, Վալէրիան մօտեցաւ անկողնուն, եւ ձեռքերը տարածելով շօշափեց նրան, եւ ապա շտապով անբարբառ մտաւ անկողին: Փարիօն դարձաւ գէպ ի նրան մի հարցումով, բայց նա չպատասխանեց, նա երեւում էր թէ քնած էր: Դաշնելով նրան զգաց նրա հագուստներից ու մազերից անձրեւի կաթիլները, եւ նրա մերկ ոտքերի գարշապարում փոքրիկ աւազի հատիկները: Ապա, նա վեր ցատկելով վազեց գէպ ի պարտէզը. կիսարաց դրան միջից լուսնի վառ պայծառութիւնը բոլոր առարկաները լոյսով պարուրել էր: Փարիօն նայեց շուրջը, եւ նշմարեց որ աւազի վրայ գտնուած էին դրոշմներ երկու զոյգ ոտքերի, մէկ զոյգը բոպիկ, եւ այս դրոշմները առաջնորդում էին գէպ ի յամբիկների մի հովանավայր, տաղաւարի եւ տան միջեւ գտնուած մի անկիւնում: Նա մնաց անշարժ վարանդաութեան մէջ, եւ յանկարծակի, նա միանգամ եւս լսեց երգի հնչիւնները, այն նուագի որ նա լսել էր նախընթաց գիրքը: Փարիօն սարսուռաց եւ վազեց գէպ ի տաղաւարը ... Մուծծիօն, կանգնած սենեակի մէջտեղում, նուագում էր ջութակի վրայ:

Փարիօն նրա վրայ խոյացաւ. «Դու պարտէզումն ես եղել, քո շորերը անձրեւից թաց են»:

«Ոչ ... ես չեմ իմանում ... ես կարծում եմ ... ես դուրս ելած չեմ ...» Մուծծիօն պատասխանեց մեղմօրէն, տղշած երեւալով Փարիօյի մուտքից եւ նրա գրգռուած վիճակից:

Փարիօն բռնեց նրա ձեռքը. «Եւ ինչու նորից նուագում ես մեղեդին ... Արդեօ՞ք նորից մի երազ ես տե-

սել»։ Մուծծիօն մի ակնարկ նետեց Ֆարիօին, միեւնոյն ապշութեան նայուածքով եւ ոչինչ չասաց։

«Պատասխանիր ինձ»։

«Լուսինը կանգնած է բարձր, բոլորածեւ վահանի նման».

Օձի նման գետն է շողշողում ...

Բարեկամը արթուն՝ թշնամին քրնած .

Թռչունը բազէի ճանկերումն է ... օգնութիւն».

Մրմնջեց Մուծծիօն, ինքն իրան մրմնալով, որպէս թէ զառանցանքի մէջ եղած լինէր։

Փարիօն երկու քայլ դէպ ի ետ քաշուեց, նայեց Մուծծիօին, կշռադատեց մի բոլէ, եւ վերադառնալով տուն, գրնաց իր ննջատենեակը։

Վալէրիան, գլուխը ուսին վրայ փլած եւ ձեռները անկենդան վար կախուած, խոր քնի մէջ էր։

Փարիօն չէր կարող իսկոյն զարթեցնել նրան, ... բայց Վալէրիան անմիջապէս տեսաւ նրան, ինքն իրան նետեց նրա վրով ու ջղաձգօրէն համբուրեց նրան։ Նա զողում էր ամբողջ մարմնով։ «Ի՞նչ է պատահել, իմ անդինս, ի՞նչ կայ, շարունակում էր կրկնել Փարիօն, աշխատելով հանդստացնել նրան։ Բայց նա առկալին անկենդան փոռել էր իր կրծքի վրայ։ «Օ, ի՞նչ սոսկալի երազներ ես տեսայ, փափաց Վալէրիան, թագցնելով իր գէմքը նրանից։ Փարիօն ուզում էր հարցաքննել նրան ... բայց նա զողզողում էր միայն։ Պատուհանի ապակիները առաւօտեան լոյսից շողադնում էին, երբ վերջապէս ընկաւ քնի մէջ իր բազուկներում։

Ը.

Յաջորդ օրը Մուծծիօն առաւօտ կանուխ անհետացաւ, այն ինչ Վա-

լէրիան տեղեկացուց իր ամուսնուն թէ ինք նպատակ ունի գնալու մերձակայ մի վանք, ուրտեղ ապրում էր իր հոգեւոր հայրը, մի ծերունի խոտաբարոյ վանական, որի վրայ նա անսահման վստահութիւն ունէր։ Փարիօի հարցափորձին նա պատասխանեց թէ ինք ցանկանում է խոստովանութեամբ մխրթարել եւ զօրացնել իր հոգին, որ ճնշուել էր վերջին մի քանի օրուայ արտակարգ տպաւորութիւնների ներքոյ։

Մինչդեռ նա նայում էր Վալէրիայի ընկճուած գէմքին ու լուծ նրա նրաւադած ձայնը, Փարիօն հաւանութիւն տուեց նրա ծրագրին։ Արժանաւոր հայր Լօրէնցօն գուցէ տայ նրան թանկագին խորհուրդներ, եւ գուցէ փարատէ նրա տարակոյսները ...

Չորս սպասաւորների ուղեկցութեամբ, Վալէրիան ճանապարհուեց դէպ ի վանքը, այն ինչ Փարիօն մնաց տանը, եւ թափառում էր պարտէզի մէջ մինչեւ իր կնոջ վերադարձը, ջանալով բմբռնել թէ ի՞նչ էր պատահել նրան, ինչո՞ւ էր զոհ դարձած մի մշտական երկիւղի եւ սրամտութեան, և անորոշ կասկածների ցաւին։ Մի քանի անգամ գնաց դէպ ի տաղաւարը, բայց Մուծծիօն չէր վերադարձել, իսկ Մալայեցին աչքը յառած՝ նայում էր Փարիօին մի արձանի նման, սարկօրէն գլուխը խոնարհեցնելով, իր սղոճադոյն գէմքին վրայ մի ժպիտով որ, ինչպէս թւում էր Փարիօին, լաւ քօղարկուած էր։

Միեւնոյն ժամանակ, Վալէրիան, խոստովանանքին մէջ ամէն ինչ տեսել էր իր քահանային, ոչ այնքան ամօթով որքան սարսափով։ Քահանան լրանց նրան ուշադրութեամբ, տուաւ նրան իր օրհնութիւնը, արձակեց նրան իր ակամայ մեղքից, բայց ինքն իրան մտածեց՝ «Կախարդանք, սատանայի

արուեստ ... խնդիրը այսպէս չի կարելի թողնել ...» Եւ Վալէրիայի հետ վերադարձաւ նրա ամարանոցը, թերեւս այն նպատակով, որ կատարելապէս խաղաղեցնէր ու ապահովացնէր նրան: Ի տես քահանային, Ֆարիօն նետուեց մի տեսակ յուզմունքի մէջ, բայց փորձառու ծերունին կանխամտածել էր թէ ինչպէս պէտք էր վարուէր նրա հետ: Երբոր նա թողուեց մենակ Ֆարիօի հետ, ի հարկէ չմատնեց խոստովանութեան դադանիքը, բայց խորհուրդ տուեց նրան, որ եթէ կարելի է ազատուեն հիւրից, որ իրանք հրաւիրել են իրանց տանը, որովհետեւ նրա պատմութիւնները, նրա երգերը, եւ նրա ամբողջ ընթացքը վրդովում են Վալէրիայի երեւակայութիւնը: Բաց ի դրանից, ծերունիի կարծիքով, Մուծծիօն, որքան յիշում էր, նախկին օրերից ըսկած, հաւատքի մէջ այնքան հաստատ չէ եղել, եւ իր կեանքի այնքան երկար մէկ մասը սպառած լինելով քրիստոնէութեան ճշմարտութիւններից չլուսաւորուած երկիրների մէջ, նա գուցէ իր հետ բերած լինի վարակումը թիւր վարդապետութիւնների, նա նոյն իսկ գուցէ ընտանի դարձած լինի գաղանի մոգական արուեստների: Ուստի եւ թէ-

պէտք էր Բաղմամեայ բարեկամութիւնը ունէր իրօք իր իրաւունքները, սակայն մի իմաստուն խոհեմութիւն մատնացոյց էր անում բաժանման անհրաժեշտութիւնը:

Ֆարիօն կատարելապէս համաձայնուեց կղերականին հետ: Վալէրիան նոյն իսկ ուրախացաւ, երբ իր ամուսինը տեղեկացրեց նրան քահանայի տրւած խորհուրդը. եւ երիտասարդ ամուսնւորագին բարեմաղթութիւններով ճանապարհ դրուելով, վանատան եւ աղքատների համար ընծաներով բեռնաւորուած, Հայր Լօրէնցոյն վերադարձաւ տուն: Ֆարիօն նպատակ ունէր ընթրիքից անմիջապէս յետոյ Մուծծիօին բացատրութիւն տալ, բայց նրա տարօրինակ հիւրը չվերադարձաւ ընթրիքին: Այդ, Ֆարիօն որոշեց յետաձգել իր խօսակցութիւնը Մուծծիօի հետ մինչեւ յաջորդ օրը, եւ այդ ու կին քաջուցան իրենց սենեակը հանգստանալու:

Թարգմ. Պ. ՇԵՔԵՐՋԵԱՆ

(Վերջը յաջորդ թիւով)